

گزارش تحلیلی – تحقیقی «فرهیختگان» از یک آمار قابل تأمل

۶۰ درصد واردات دارو در استان ۶ شرکت

ورقابت شرکت‌ها می‌تواند کیفیت دارو، قیمت آن و توزیع به‌موقع این کالای حساس را تضمین کرده و بازار را در حد تعادل بین عرضه و تقاضا نگه دارد؛ چراکه با تفکیک سیاست حمایتی حوزه سلامت از سیاست ارزی، دیگر شاهد شکل‌گیری صف برای دارو و حتی قاچاق این کالا و خروج آن از چرخه رسمی نخواهیم بود.

سهم واردکنندگان دارو از کل فروش ریالی دارو طی سال ۱۴۰۳			
ردیف	نام شرکت تأمین‌کننده	رقم فروش ریالی – میلیارد تومان	سهم از کل ارزش ریالی واردات (درصد)
۱	بهستان دارو	۱۰،۸۲۹	۲۸٫۵
۲	کویل دارو	۴،۶۹۳	۱۲٫۴
۳	نوونور دیسک پارس	۲،۸۹۰	۷٫۶
۴	شفا یاب گستر	۲،۰۶۹	۵٫۴
۵	درمان آرا	۱،۵۱۳	۴
۶	اوین دارو	۹۶۹	۲٫۶
۷	پالایش و پژوهش خون	۶۲۵	۱٫۶
۸	نیکان فارمد	۵۵۴	۱٫۵
۹	داروسازی مداوا	۴۶۵	۱٫۲
۱۰	بهستان پلاسما	۴۳۱	۱٫۱
۱۱	بیو دارو	۴۱۹	۱٫۱
۱۲	دایا آرین دارو	۴۰۴	۱٫۱
۱۳	تدبیر کالای جم	۳۸۴	۱٫۰
۱۴	پارا طب خاورمیانه	۳۶۸	۱٫۰
۱۵	درمان یاب آتا	۳۶۴	۱٫۰
۱۶	دارلان دارو	۳۴۶	۰٫۹
۱۷	دارویی پرسون بام بین‌الملل	۳۳۲	۰٫۹
۱۸	ویتان فارمد	۳۲۵	۰٫۹
۱۹	تدارکات در مان‌التیام‌بخش ساوه	۲۸۶	۰٫۸
۲۰	پلاسمای خوارزمی	۲۶۳	۰٫۷
۲۱	بازرگانی سها کیش	۲۴۵	۰٫۶
۲۲	ولیان دارو	۲۱۷	۰٫۶
۲۳	داروسازی کیمیا سلامت نیکان	۲۱۴	۰٫۶
۲۴	برسیان دارو	۲۰۰	۰٫۵
۲۵	کی بی سی	۱۶۶	۰٫۴
۲۶	سینا پیشگام دارو نوین	۱۵۸	۰٫۴
۲۷	داروسازی اسوه	۱۳۳	۰٫۴
۲۸	توسعه مکانیزه نوین آوران	۱۰۱	۰٫۳
۲۹	پارس بهروزان جم	۹۷	۰٫۳
۳۰	درمان پژوهان تریتا	۹۷	۰٫۳
	مجموع ۳۰ شرکت اول	۳۰،۱۵۵	–
منبع: آمارنامه دارویی سال ۱۴۰۳			

دارو، کیمیا سلامت نیکان، برسیان دارو، کی‌بی‌سی، سینا پیشگام دارو نوین و داروسازی اسوه ادامه می‌یابد. رتبه‌های پایانی این جدول نیز به شرکت‌های توسعه مکانیزه نوین‌آوران، پارس بهروزان جم و درمان پژوهان تریتا اختصاص یافته است که هر یک حدود ۰٫۳ درصد از واردات ریالی دارو را به خود اختصاص داده‌اند.

در مجموع، این ۳۰ شرکت در سال ۱۴۰۳ بیش از ۳۰ هزار میلیارد تومان واردات دارویی را به ثبت رسانده‌اند؛ آماري که نشان می‌دهد اگرچه تعداد بالایی از شرکت‌ها در حوزه واردات فعال‌اند، اما بخش عمده بازار همچنان در اختیار چند بازیگر اصلی قرار دارد. این تمرکز، ضرورت رصد دقیق‌تر زنجیره تأمین دارو و سیاست‌گذاری برای کاهش وابستگی به تعداد محدودی واردکننده را بیش از پیش برجسته می‌کند.

چالش‌های انحصار در بازار دارو

تمرکز بالای واردات دارو در دست تعداد معدودی از شرکت‌ها، علاوه بر ایجاد ریسک وابستگی زنجیره تأمین، می‌تواند پیامدهای مهم اقتصادی نیز به همراه داشته باشد. زمانی که سهم عمده بازار در اختیار چند بازیگر اصلی باشد، قدرت چانه‌زنی آن‌ها در تعیین قیمت‌ها افزایش یافته و رقابت واقعی در بازار کاهش می‌یابد. این موضوع می‌تواند منجر به افزایش قیمت داروها در تمام سطح زنجیره تأمین، از واردکننده گرفته تا داروخانه و بیمارستان شود. علاوه بر این، در شرایط محدودیت واردات یا نوسانات نرخ ارز، شرکت‌های بزرگ می‌توانند سهم بیشتری از فشار هزینه‌ها را به مصرف‌کننده نهایی منتقل کنند. کارشناسان حوزه دارو معتقدند چنین ساختاری، هم دسترسی بیماران به داروهای حیاتی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و هم انعطاف‌پذیری سیستم سلامت کشور در مواجهه با بحران‌ها را کاهش می‌دهد. بنابراین، کاهش تمرکز بازار، افزایش تنوع واردکنندگان و تشویق به رقابت واقعی می‌تواند نقش مهمی در کنترل قیمت‌ها، بهبود دسترسی به دارو و افزایش شفافیت در زنجیره تأمین دارو ایفا کند.

درنهایت، بررسی داده‌های سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد بازار واردات دارو در کشور هم از نظر حجم و هم از نظر تأثیرگذاری، به‌شدت تمرکز یافته است و سهم عمده واردات در دست چند شرکت اصلی قرار دارد. این تمرکز نه‌تنها ریسک وابستگی به زنجیره تأمین و نوسانات قیمت‌ها را افزایش می‌دهد، بلکه فضای رقابت را محدود کرده و توان مصرف‌کنندگان و نظام سلامت را تحت فشار قرار می‌دهد. کارشناسان معتقدند برای کاهش این ریسک‌ها و تضمین دسترسی پایدار بیماران به داروهای حیاتی، لازم است سیاست‌گذاران با تقویت رقابت، افزایش تنوع واردکنندگان و شفاف‌سازی زنجیره تأمین اقدامات جدی انجام دهند. به‌این ترتیب، ایجاد توازن میان بازیگران بزرگ و کوچک بازار می‌تواند نقش مهمی در کنترل قیمت‌ها، بهبود دسترسی به دارو و پایداری سیستم سلامت کشور ایفا کند.

سیاست ارزی؛ گلوگاه انحصار

به نظر می‌رسد دلایل بخشی از این اتفاق، سیاست‌های ارزی کشور باشد. سیاست‌های ارزی کشور یعنی تخصیص ارز ترجیحی به واردات دارو خودبه‌خود می‌تواند عامل این حد از تمرکز و انحصار واردات در دست چند شرکت باشد. دلیل آن هم اولاً اعتماد دولت و حاکمیت به شرکت‌های بزرگ برای تخصیص ارز ترجیحی می‌تواند باشد و ثانیاً توان مالی بالای شرکت‌های بزرگ که می‌توانند در شرایط خاصی با اعتبار شخصی نزد تأمین‌کننده خارجی، خرید اعتباری انجام دهند نیز بر تمرکز واردات در چند شرکت اثرگذار است. بسیاری از کارشناسان معتقدند اگرچه باید دولت از خانوارها در مقابل افزایش قیمت دارو و هزینه‌های سلامت کاملاً حمایت کند؛ ام‌ا نباید این حمایت در کف سیاست ارزی ترسیم و اجرا شود، بلکه این حمایت باید در حلقه آخر زنجیره یعنی مصرف‌کننده واقعی که خانوار بوده، صورت گیرد. موضوعی

احمد غفارزاده، پژوهشگر حوزه مالیات در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

زیرساخت اخذ مالیات از سفته‌بازان به سرعت در حال تکمیل است

سایر زیرساخت‌های لازم را نیز تکمیل کند.»
وی در خصوص نقش این پایه مالیات در کاهش سوداگری و ایجاد ثبات در بازارهایی مانند مسکن، معتقد است یکی از کاربردهای مهم مالیات، علاوه بر اینکه منبع درآمدی دولت است، نقش تنظیم‌گری آن در اقتصاد است. بسیاری از کشورها از مالیات به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای تنظیم بازارها استفاده می‌کنند. مالیات می‌تواند با حذف یا محدود کردن فعالیت‌های سوداگرانه، ثبات نسبی را در بازار مسکن، خودرو، طلا و ارز ایجاد کند؛ هرچند باید توجه داشت که متغیرهای دیگری نیز بر این بازارها اثرگذارند.
غفارزاده در مورد معافیت‌ها و تسهیلات ویژه این پایه مالیاتی نیز می‌گوید: «این قانون عمدتاً بخش کوچکی یعنی حدود ۴ تا ۵ درصد از جامعه را هدف قرار می‌دهد و خانوارهای عادی مشمول آن نخواهند شد. بر اساس قانون، سرپرست خانوار می‌تواند دو واحد مسکونی داشته باشد و هر فرد بالای ۱۸ سال، نیز می‌تواند یک خودرو و یک ملک بدون پرداخت مالیات در اختیار داشته باشد. همچنین طلا، ارز و سایر دارایی‌ها نیز تا سقف معافیت تعیین‌شده، مشمول مالیات نخواهند بود. بنابراین بخش عمده خانوارهای ایرانی از شمول این نوع مالیات مستثنی هستند.
به‌طور س‌ساده می‌توان گفت مالیات بر عایدی سرمایه پنج گروه اصلی از دارایی‌ها را شامل می‌شود: ملک، خودروهای سواری، طلا و مسکوکات و نقره، ارز و همچنین رمزارزها و رمزارزی‌ها. ملاک محاسبه نیز «تفاوت قیمت فروش و قیمت خرید» است؛ یعنی اگر دارایی با

هشتم تیرماه سال‌جاری قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. این قانون در تاریخ ۲۵ مردادماه توسط رئیس‌جمهور ابلاغ شد. این قانون که با هدف کاهش فعالیت‌های غیر مولد اقتصادی و جلوگیری از ایجاد حباب در بازارهای دارایی طراحی و تصویب شده، سابقه طولانی در سطح جهان و به‌ویژه در کشورهای توسعه‌یافته دارد. مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی براساس این دیدگاه طراحی شده که جلوی سفته‌بازی و خرید و فروش‌های کوتاه‌مدت دارایی‌هایی مانند زمین، مسکن، خودرو، طلا و ارز و غیره را بگیرد و خرید و فروش‌هایی که نه‌تنها ارزش افزوده واقعی ایجاد نمی‌کنند، بلکه با ایجاد تقاضای کاذب، قیمت‌ها در بازار دارایی‌ها را نیز به‌طور غیرمنطقی افزایش داده و فشار تورمی شدیدی بر مصرف‌کنندگان واقعی وارد می‌کنند. در واقع این قانون به دنبال مهار سفته‌بازی‌هایی است که با خرید و فروش‌های مکرر دارایی‌ها، هم بازار را بی‌ثبات می‌کنند و هم بار مالیاتی خود را به دوش جامعه می‌اندازند.
اصل اساسی در این قانون برای تشخیص سوداگری از خریدهای مصرفی واقعی مردم و بنگاه‌های اقتصادی، توجه به فاصله زمانی بین خرید و فروش یک دارایی است. به عبارتی، براساس این قانون، هرچه فاصله زمانی بین خرید و فروش یک دارایی کمتر باشد، نشان‌دهنده انگیزه بیشتر برای کسب سود کوتاه‌مدت و عملاً رفتار سفته‌بازانه دارد. این فرض اساسی یعنی افرادی که دارایی را با نگاه بلندمدت و نیاز مصرفی خریداری می‌کنند، یا از معافیت کامل برخوردار می‌شوند یا مشمول نرخ‌های مالیاتی بسیار پایین‌تری می‌شوند.

قیمتی بالاتر از قیمت خرید فروخته شود، این اختلاف به‌عنوان عایدی محسوب می‌شود. البته در این قانون، برای مواردی که دارایی مدت طولانی نگهداری می‌شود، امتیاز توری می‌نظر گرفته شده است. به این معنا که اگر دارایی بیش از سه سال نگهداری شود، ۵۰ درصد عایدی مشمول مالیات خواهد بود و اگر بیش از پنج سال نگهداری شود، «تعديلات توری» به‌طور کامل اعمال شده و عملاً کل عایدی از مالیات معاف می‌شود.
معافیت‌های دیگری نیز وجود دارد که پیش‌تر اشاره کردم؛ به همین دلیل می‌توان گفت این مالیات نهایتاً حدود ۵ تا ۵ درصد از جامعه را در بر می‌گیرد و خانوارهای عادی مشمول آن نخواهند شد. در سطح جهان نیز اغلب کشورها مالیات بر عایدی سرمایه را دریافت می‌کنند، هرچند شیوه اجرا و نوع دارایی‌های مشمول در کشورها متفاوت است. در بیشتر کشورها این مالیات عمدتاً بر سهام و املاک اعمال می‌شود؛ اما در تعداد محدودی از کشورها مانند ایران دارایی‌هایی نظیر خودرو، طلا و ارز نیز مشمول مالیات هستند. سازمان امور مالیاتی نیز برای اجرای این قانون اقدامات مختلفی را آغاز کرده است. به‌تازگی دفتری ویژه مالیات بر عایدی سرمایه در این سازمان تشکیل شده تاآیین‌نامه‌ها را تدوین کند و زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری لازم فراهم گردد. با توجه به امکانات فعلی سازمان مالیاتی و با تلاش و پیگیری‌هایی که در این سازمان وجود دارد، برآورد من این است که طی دو سال آینده زیرساخت‌های موردنیاز این پایه مالیاتی به‌طور کامل فراهم خواهد شد و ایجاد این زیرساخت‌ها کمک‌بزرگی به سیستم مالیاتی کشور می‌کند.»